

$$A_2 = 1; A_3 = \frac{1 + \sqrt{10}}{3};$$

$$\vec{A}^{(3)} = \vec{i}_2 + \left(\frac{1 + \sqrt{10}}{3} \right) \vec{i}_3.$$

Celelalte cazuri - de sine stătător.

V. CĂMPURI SCALARE GRADIENTUL CĂMPULUI

1. Aflați mărimea și direcția gradientului câmpului $U = x^2 + 2y^2 + 3z^2 + xy + 3x - 2y - 6z$ în punctele: a) $O(0,0,0)$; b) $A(1,1,1)$; c) $B(2,0,1)$. În care puncte gradientul câmpului va fi nul?

Rezolvare:

După definiție: $\text{grad}U = \frac{\partial U}{\partial x} \vec{i} + \frac{\partial U}{\partial y} \vec{j} + \frac{\partial U}{\partial z} \vec{k};$

$$\frac{\partial U}{\partial x} = 2x + y + 3; \frac{\partial U}{\partial y} = 4y + x - 2; \frac{\partial U}{\partial z} = 6z - 6,$$

pentru $x = y = z = 0$;

$$\text{grad}U = 3\vec{i} - 2\vec{j} - 6\vec{k};$$

$$|\text{grad}U| = \sqrt{9 + 4 + 36} = 7;$$

$$\text{grad}U = 0 \text{ pentru: } \begin{cases} 2x + y + 3 = 0 & x = -2 \\ 4y + x - 2 = 0 & y = 1 \\ 6z - 6 = 0 & z = 1 \end{cases}$$

2. Fie $U = xy - z^2$. Calculați mărimea și direcția $\text{grad}U$ în punctul $M(-9, 12, 10)$. Cu ce va fi egală derivata $\frac{\partial U}{\partial l}$ în direcția bisectoarei unghiului xOz ?

Rezolvare:

Analog ca în prima problemă:

$$\text{grad}U|_M = 12\vec{i} - 9\vec{j} - 20\vec{k};$$

$$|\text{grad}U|_M = 25.$$

La fel cosinusurile directoroare față de axele de coordonate:

$$\cos \alpha = \frac{12}{25}; \quad \cos \beta = -\frac{9}{25}; \quad \cos \gamma = -\frac{4}{5};$$

$$\frac{\partial U}{\partial t} = \text{grad} U \cdot \vec{t} = \frac{\partial U}{\partial x} \cos \alpha + \frac{\partial U}{\partial y} \cos \beta + \frac{\partial U}{\partial z} \cos \gamma = \frac{3\sqrt{2}}{2};$$

$$\vec{t} = \frac{\sqrt{2}}{2} \vec{i} + \frac{\sqrt{2}}{2} \vec{j}.$$

3. În ce puncte ale spațiului gradientul câmpului

$$\text{grad} U = x^3 + y^3 + z^3 - 3xyz$$

- va fi:
 a) perpendicular pe axa Oz;
 b) paralel cu Oz;
 c) egal cu zero?

4. Este dat câmpul scalar:

$$U = \ln \frac{1}{r},$$

unde $r = \sqrt{(x-a)^2 + (y-b)^2 + (z-c)^2}$. În ce puncte ale

spațiului Oxyz va avea loc egalitatea $|\text{grad} U| = 1$?

Rezolvare (de sine stătător).

5. Afiați unghiul φ dintre gradientul câmpului

$$U = \frac{x}{x^2 + y^2 + z^2}$$

în punctele A(1,2,2) și B(-3,1,0).

Rezolvare:

$$\text{grad} U = \frac{\partial U}{\partial x} \vec{i} + \frac{\partial U}{\partial y} \vec{j} + \frac{\partial U}{\partial z} \vec{k};$$

$$\frac{\partial U}{\partial x} = \frac{y^2 + z^2 - x^2}{(x^2 + y^2 + z^2)^2}, \quad \frac{\partial U}{\partial y} = \frac{2xy}{(x^2 + y^2 + z^2)^2}$$

$$\frac{\partial U}{\partial z} = \frac{2xz}{(x^2 + y^2 + z^2)^2}$$

Pentru a afla unghiul dintre doi gradienti, formăm produsul lor scalar:

$$\text{grad} U_{(1)} \cdot \text{grad} U_{(2)} = |\text{grad} U_{(1)}| |\text{grad} U_{(2)}| \cos \alpha$$

$$\frac{\partial U_A}{\partial x} = \frac{7}{81}, \quad \frac{\partial U_A}{\partial y} = \frac{4}{81}, \quad \frac{\partial U_A}{\partial z} = \frac{4}{81}; \quad |\text{grad} U_{(1)}| = \frac{1}{81}$$

$$\frac{\partial U_B}{\partial x} = -\frac{2}{25}, \quad \frac{\partial U_B}{\partial y} = \frac{3}{50}, \quad \frac{\partial U_B}{\partial z} = \frac{3}{50}; \quad |\text{grad} U_{(2)}| = \frac{1}{50}$$

Din formula (2), folosind datele (3), avem:

$$\cos \alpha = -\frac{8}{9}$$

6. Demonstrați formulele:

a) $\text{grad}(U + c) = \text{grad} U$ ($c = \text{const}$);

b) $\text{grad} cU = c \text{grad} U$;

c) $\text{grad}(U + V) = \text{grad} U + \text{grad} V$;

d) $\text{grad} UV = V \text{grad} U + U \text{grad} V$;

e) $\text{grad} U^2 = 2U \text{grad} U$;

f) $\text{grad}(f(U)) = f'(U) \text{grad} U$.

Exemplu de rezolvare:

$$\begin{aligned}
 1) \quad \text{grad}f(U) &= \frac{\partial f(U)}{\partial x} \vec{i} + \frac{\partial f(U)}{\partial y} \vec{j} + \frac{\partial f(U)}{\partial z} \vec{k} = \\
 &= \frac{\partial f}{\partial U} \frac{\partial U}{\partial x} \vec{i} + \frac{\partial f}{\partial U} \frac{\partial U}{\partial y} \vec{j} + \frac{\partial f}{\partial U} \frac{\partial U}{\partial z} \vec{k} = f'(U) \text{grad}U.
 \end{aligned}$$

Călăţate - analogic.

7. Calculaţi:

a) $\text{grad}r$;

b) $\text{grad}r^2$;

c) $\text{grad} \frac{1}{r}$.

unde $\vec{r} = x\vec{i} + y\vec{j} + z\vec{k}$.

Rezolvare:

$$\begin{aligned}
 a) \quad \text{grad}r &= \text{grad} \sqrt{x^2 + y^2 + z^2} = \frac{\partial}{\partial x} \sqrt{x^2 + y^2 + z^2} \vec{i} + \\
 &+ \frac{\partial}{\partial y} \sqrt{x^2 + y^2 + z^2} \vec{j} + \frac{\partial}{\partial z} \sqrt{x^2 + y^2 + z^2} \vec{k} = \\
 &= \frac{1}{2\sqrt{x^2 + y^2 + z^2}} (2x\vec{i} + 2y\vec{j} + 2z\vec{k}) = \frac{\vec{r}}{r}.
 \end{aligned}$$

Călăţate - analogic.

8. Calculaţi:

a) $\text{grad}f(\vec{r})$;

b) $\text{grad}(\vec{c} \cdot \vec{r})$.

Rezolvare:

a)

$$\begin{aligned}
 \text{grad}(\vec{c} \cdot \vec{r}) &= \frac{\partial}{\partial x} (\vec{c} \cdot \vec{r}) \vec{i} + \frac{\partial}{\partial y} (\vec{c} \cdot \vec{r}) \vec{j} + \\
 &+ \frac{\partial}{\partial z} (\vec{c} \cdot \vec{r}) \vec{k} = \frac{\partial}{\partial x} (c_x \cdot x) \vec{i} + \frac{\partial}{\partial y} (c_y \cdot y) \vec{j} + \\
 &+ \frac{\partial}{\partial z} (c_z \cdot z) \vec{k} = \vec{c}.
 \end{aligned}$$

b) de sine stătător.

9. Calculaţi: $\text{grad} \left\{ |\vec{c} \times \vec{r}|^2 \right\}$.

$$\begin{aligned}
 [\vec{c} \times \vec{r}] &= \begin{vmatrix} \vec{i} & \vec{j} & \vec{k} \\ c_x & c_y & c_z \\ x & y & z \end{vmatrix} = \vec{i}(c_y z - c_z y) + \\
 &+ \vec{j}(c_z x - c_x z) + \vec{k}(c_x y - c_y x); \\
 (|\vec{c} \times \vec{r}|)^2 &= (c_y z - c_z y)^2 + (c_z x - c_x z)^2 + (c_x y - c_y x)^2; \\
 \text{grad} \left\{ |\vec{c} \times \vec{r}|^2 \right\} &= 2(c_z x - c_x z) c_x \vec{i} - 2(c_x y - c_y x) c_x \vec{j} + \dots \\
 &= 2\vec{r}(\vec{c} \cdot \vec{c}) - 2\vec{c}(\vec{c} \cdot \vec{r}).
 \end{aligned}$$

10. Demonstraţi formula:

$$\text{grad}(U \cdot V) = \frac{\partial f}{\partial U} \text{grad}U + \frac{\partial f}{\partial V} \text{grad}V;$$

$$V^2(UV) = UV^2V + UV^2U + 2UVUV;$$

$$\nabla = \vec{i} \frac{\partial}{\partial x} + \vec{j} \frac{\partial}{\partial y} + \vec{k} \frac{\partial}{\partial z};$$

$$\nabla^2 = \Delta = \frac{\partial^2}{\partial x^2} + \frac{\partial^2}{\partial y^2} + \frac{\partial^2}{\partial z^2}.$$

11. Se să reprezinte sub formă de orți câmpul:

$$\vec{a} = \vec{i} \times \text{grad}U, \text{ dacă } U = \arctg \frac{z}{\sqrt{x^2 + y^2}} \text{ și } \vec{c} = \vec{i} + \vec{j} + \vec{k}.$$

Da sau nu?

1. Demonstrați

a) $\text{div}(\vec{a} + \vec{b}) = \text{div}\vec{a} + \text{div}\vec{b}$

b) $\text{div}(U\vec{c}) = \vec{c} \text{grad}U$

c) $\text{div}(U\vec{a}) = U \text{div}\vec{a} + \vec{a} \text{grad}U$

Exemple

b) $\text{div}(U\vec{r}) = \frac{\partial}{\partial x}(Uc_x) + \frac{\partial}{\partial y}(Uc_y) + \frac{\partial}{\partial z}(Uc_z) = \vec{c} \text{grad}U$

2. Calculați: $\text{div}(\text{grad}U)$.

$$\text{div}(\text{grad}U) = \frac{\partial}{\partial x} \left(\frac{\partial U}{\partial x} \right) + \frac{\partial}{\partial y} \left(\frac{\partial U}{\partial y} \right) + \frac{\partial}{\partial z} \left(\frac{\partial U}{\partial z} \right) = \Delta U.$$

3. Aflați $\text{div}[\text{grad}/(r)]$, unde $r = \sqrt{x^2 + y^2 + z^2}$.

In ce caz $\text{div}[\text{grad}/(r)] = 0$?

$$\text{div} \left[\frac{\text{grad}(r)}{r} \right] = \frac{\partial}{\partial x} \left[\frac{\partial r}{\partial x} \frac{1}{r} \right] + \frac{\partial}{\partial y} \left[\frac{\partial r}{\partial y} \frac{1}{r} \right] + \frac{\partial}{\partial z} \left[\frac{\partial r}{\partial z} \frac{1}{r} \right] =$$

$$= \frac{\partial^2 r}{\partial x^2} \frac{1}{r} + \frac{\partial r}{\partial x} \frac{\partial}{\partial x} \left(\frac{1}{r} \right) + \frac{\partial^2 r}{\partial y^2} \frac{1}{r} + \frac{\partial r}{\partial y} \frac{\partial}{\partial y} \left(\frac{1}{r} \right) + \dots =$$

$$= \frac{\partial^2 f}{\partial r^2} \frac{x^2}{r^2} + \frac{\partial f}{\partial r} \frac{y^2 + z^2}{r^3} + \dots =$$

$$= \frac{\partial^2 f}{\partial r^2} + \frac{\partial f}{\partial r} \frac{2}{r}.$$

Condiția $\text{div}[\text{grad}/(r)] = 0$ se conduce la o ecuație diferențială